

MODERN ALMAN EDEBİYATI

MICHAEL MINDEN

VakıfBank Kültür Yayınları: 0480
Edebiyat: 0105

MODERN ALMAN EDEBİYATI
MICHAEL MINDEN

Özgün Adı
Modern German Literature

Türkçesi
Mertkan Karaca

Yayın Danışmanı
Ekrem Demirli

Proje Editörü
Hazal Bozyer

Kitap Editörü
Mecnun Kandemir

Kapak ve Sayfa Uygulama
Faruk Özcan

Son Okuma
Altan Tosuncuk

Kapak Görseli
Goethe in the Roman Campagna
Johann Heinrich Wilhelm Tischbein
(1751-1829)

VakıfBank Kültür Yayınları
İnkılap Mahallesi
Dr. Adnan Büyükdizeni Caddesi
No: 7/A1 – Kat 13
34768 Ümraniye / İstanbul
Telefon: 0 216 285 9571
www.vbky.com.tr – info@vbky.com.tr
Sertifika No: 40141

© Vakıf Pazarlama San. ve Tic. A.Ş., 2026
© Michael Minden, 2011

ISBN 978-625-5848-98-7

Kitabın Türkçe yayın hakları Kalem Ajans aracılığıyla VakıfBank Kültür Yayınları'na aittir. Tanıtım amacıyla, kaynak göstermek şartıyla yapılacak sınırlı alıntılar dışında, yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir elektronik veya mekanik araçla çoğaltılamaz. Eser sahiplerinin manevi ve mali hakları saklıdır.

This edition is published by arrangement with Polity Press Ltd.

Baskı
Mega Basım Yayın San. ve Tic. A.Ş.
Cihangir Mah. Güvercin Cad. No: 3/1
Baha İş Merkezi A Blok Kat: 2
34310 Haramidere, Avcılar / İstanbul
Tel: 0212 412 1700
www.mega.com.tr – info@mega.com.tr
Sertifika No: 44452

1. Baskı: Temmuz 2026

MODERN ALMAN EDEBİYATI

MICHAEL MINDEN

TÜRKÇESİ
MERTKAN KARACA

MICHAEL MINDEN

Cambridge St. Catharine's College mezunudur. Alman edebiyatı, sineması ve kültürü üzerine dersler vermektedir. Kendisi, Jesus College'ın akademisyen üyesi ve eski başkanıdır. Akademik ilgi alanları çerçevesinde araştırmaları, Alman ve karşılaştırmalı edebiyat ile kültür üzerine yoğunlaşmaktadır. Kitapları arasında *The German Bildungsroman* (1997) ve *A Cultural History of Modern German Literature* (2011) yer almakta olup birçok farklı konuda kitap editörlüğü yapmış; Adalbert Stifter, Fritz Lang ve Thomas Mann hakkında makaleler yazmıştır.

MERTKAN KARACA

Lisans eğitimini ODTÜ Tarih Bölümünde, yüksek lisansını Koç Üniversitesi Arkeoloji ve Sanat Tarihi Programında tamamladı. Hâlen MSGSÜ Sanat Tarihi Bölümünde araştırma görevlisi olarak çalışmalarını sürdürmektedir. Araştırmaları entelektüel tarih, sanat tarihi yazımı ve kavram tarihi kesişiminde yoğunlaşmakta; özellikle modernleşme süreçlerinde “estetik” ve “güzel” kavramlarının dönüşümüne odaklanmaktadır. Akademik çalışmalarının yanı sıra Almanca ve İngilizceden çeviri faaliyetlerine devam etmektedir.

Mary ve Joe'ya...

İÇİNDEKİLER

Teşekkür	11
Çevirmenin Notu	13
Giriş: Edebiyatın Kültürel Tarihi	15
1 Avrupai Alman Edebiyatı	21
Aydınlanma Kimlikleri	23
Cinselliğin Erdemi	32
Alman Edebiyatı Fikri	38
Bir Alman Shakespeare'i	42
Grek Cermen'e Geliyor	48
İdealizmin Kayıpları	57
Herkes İçin Sonsuzluk	63
Felsefenin Tesellisi	67
İroni	70
Dökülen Din	74
Almanlar Esasında Ne Okuyor?	78
Modern Edebiyat Çağında Ruh	83
2 Şiir ve Siyaset	87
Modern Dünyada Klasik Miras	88
Alman Gerçekçiliği	95
Olumlayıcı Edebiyat	105
Alman Edebiyatı Efsanesi ve Almanların Aslında Okudukları	113
<i>Novelle</i> (Romandan Kısa Hikâyeden Uzun)	117
Sorunlu Olumlayıcı Edebiyat	120
Geleceğe Uvertür	129

3 İmparatorluk Modernitesi	137
Bir Devrim ki Zaten Yoktu	137
Toplumsal Sorun	141
Almanların Sanatta İddiası	143
Sahadaki Literatür	145
Tanıtım Dünyası	156
Ayrıcalığın Pazarlanması	159
Alman Sanatı Reklamcılıkla Buluşuyor	162
Yaratıcı Bir Güç Olarak Tanıtım	166
Dil Kendi Bilincine Varıyor	168
Edebiyat ve Teknoloji	178
4 Olumsuzlama Edebiyatı	183
Birinci Dünya Savaşı	183
Fort/Dada	187
Kırık Özne	192
Faşist Olumsuzlama	199
Diyalektikte Olumsuzlama	204
Olumsuzlama ve Holokost	216
Olumsuzlamanın Liriği	225
5 Olumlayıcı Edebiyatın Kaderi	237
Üçüncü Reich	238
Alman Demokratik Cumhuriyeti	254

6 Demokratik Kapitalizmde Edebiyat	283
Erlebnis'ten Erfahrung'a	285
Eski Edebiyat Yeni Dünyaya Uyum Sağlıyor	304
Tanıklık, Piyasa, Toplum	313
Sürgün	319
Ekonomik Mucize	324
Medyal Melezlik	341
 Sonuç: Çağın Sonu	 359
 Kaynakça	 365
İleri Okumalar	373
Dizin	379

TEŞEKKÜR

Bu kitabı yazarken 1960'larda Traudl Herbert'ten aldığım Alman edebiyatı derslerini sık sık sevgi ve minnetle anma fırsatım oldu. Kitabın bizzat yazım aşamasında pek çok meslektaşım ve dostum bana yardımcı oldu. Taslakların ilk kısımlarını okudukları için özellikle Anita Bunyan, Ian Cooper, Stephen Fennell ve Andrew Plowman'a; taslakların tüm bölümlerini okudukları içinse Nicholas Boyle, Paul Connerton, Peter Hutchinson, Hunter Steele ve Jo Whaley'e teşekkür etmek isterim. James Bowman, geri bildirim vererek kaynakçaları listeledi ve alıntılarını çevirerek süreç boyunca önemli yardımlarda bulundu. Son olarak, Polity'de birlikte çalıştığım editörlerim Sally-Ann Spencer ve Andrea Druggan'a sabırları ve destekleri için, ayrıca bir önceki taslağı yapıcı fakat sert bir eleştiriye tabi tutan iki anonim hakeme teşekkür ederim.

Kitabın nihai hâlindeki özgünlükler ve eksiklikler tamamen bana aittir.

Michael Minden
Cambridge

ÇEVİRMENİN NOTU

Michael Minden'in bu çalışması İngilizce kaleme alınmış olup Türkçeye de bu metin esas alınarak çevrilmiştir. Kitapta adı geçen Almanca eserlerin özgün başlıkları korunmuştur. Bu eserlerden daha önce Türkçeye çevrilmiş olanların yerleşik Türkçe adları kullanılmış; henüz Türkçeye çevrilmemiş olanların başlıkları ise Almanca asılları ve metinde kullanılan İngilizce karşılıkları dikkate alınarak tarafımdan Türkçeleştirilmiş ve köşeli parantez içinde verilmiştir. Aksi belirtilmedikçe notlar ve vurgular yazara aittir. Bu tercih, hem yazarın kurduğu metinsel bağlamı hem de söz konusu eserlerin özgün dildeki kimliğini korumayı amaçlamaktadır.

GİRİŞ

EDEBİYATIN KÜLTÜREL TARİHİ

Bu kitap, Almanya hakkında olduğu kadar edebiyat hakkındadır da. Alman edebiyatının kültürel tarihini ele alan bu çalışma, Alman dilinde üretilen edebiyatı toplumsal ve sanatsal pratiklerin bir çeşitlemesi olarak değerlendirir. Ne tam bir edebî eleştiri ne de tam anlamıyla bir edebiyat tarihi olan bu çalışma, ikisinin ortasında bir yerde durur. Çalışmamın temel sorusu, kabaca ‘modernite’ olarak tanımlanabilecek bir dönemde, Avrupa’nın pek çok farklı bölgesine ait türlü Almanca yazının nasıl bir kaynak oluşturduğudur. Benim anladığım modernite, Aydınlanmanın zirvesi olan on sekizinci yüzyılın ortasından 1989’da Soğuk Savaş’ın bitimine kadar geçen dönemdir ki kapitalizmin devlet kontrolünde olmaması itibarıyla özgürlük demek olduğu savına inanmanın mümkün olduğu bir süreci imler.

Pek tabii Alman edebiyatını Alman yapan bazı müstesna hâller vardır. Bunların pek çoğunun müteakip sayfalarda altı çizilecek (ve okuyucular kitabın sonundaki “İleri Okuma Önerileri” bölümünde Alman edebiyatının Almanlığına dair çeşitli izahatı bulabilecekler), ancak özellikle bir konuyu yöntemimi doğrudan ilgilendirmesi hasebiyle burada kısaca açıyorum.

Saksonya’da Reform erken on altıncı yüzyılda başlar. Bunun Kutsal Roma İmparatorluğu’ndaki fevkalade süratli yansımaları, Almanya’nın başka bir yerinde, kısmen bir önceki yüzyılın ortasında Gutenberg’in –sonraki üç yüzyıl boyunca matbaa teknolojisinin temeli olan– hareketli metal tipi icadının etkisidir.

Bunun edebiyatla alakası ise birçok katmana sahiptir; bilhassa Luther'in *İncil* okumaya attettiği önem, cemaatin yerel dilde söylediği ilahilerin meydana çıkışı –ki, her ikisine de artık rahipler aracılık etmez– ve kelimelerle sıradan insanların tecrübeleri arasında doğrudan bir ilişki ön plandadır. Vaizler ve cemaatler arasındaki katı sınırın kaldırılması, Alman dilinde modern edebiyatın ortaya çıkış koşullarını sağlar; bu dönemde cinsel perhizin bırakılması, dinî ve seküler olanın iç içe geçtiği hane yaşantısında çocukların zihnine bunun nakşedilmesi gibi gelişmeler bu duruma örnek teşkil edebilir.

Bu potansiyelin vücut bulmasındaki üç yüz yıllık gecikmenin epeyce nedeni var: din savaşları, Alman soylularının Almanca edebiyata yönelik tavrı ve Protestanların hazza olan güvensizliği gibi. Yine de Avrupa Aydınlanması'nın bu kilidi açmış olması esas mühim unsurdur. Görüleceği üzere 1770'lerin yeni seküler Alman edebiyatını yaratanlar, teologlar ve papazların oğullarıydı. Aydınlanmanın kurtuluş bayramına dindarlık ve siyasi hizmetkârlık tarafından uzun süredir geride bırakılan muazzam iç gözlem ve soyutlama güçlerini getirenler de aynı figürlerdi.

Kökleri tecrübeye dayanan ancak mücerret olana yönelen bu düşünce güçleri, bireylerin ve müşterek toplulukların belirli deneyimlerinde barınan çeşitliliği özgürleştirdi ve böylece modern edebiyatın seküler toplum için bir kaynak olduğunu onayladı. Bu, Doğu Prusyalı Protestan rahip ve ilahiyatçı Johann Gottfried Herder'in (1744-1803)¹ katkısıdır. Dahası, bu yaşanan çeşitlilik, insan zihni ile mutlak gerçek arasına *yerleştirebilecek* bir soyutlama gücü sağladı ki, Doğu Prusyalı Protestan filozof Immanuel Kant'ın (1724-1804) olağanüstü katkısı da budur.

1. Bk. Birinci bölüm.